

IZBOR IN OPIS SORT OZIMNIH ŽIT ZA SETEV V LETU 2018/19

Na njivah, ki jih bomo jeseni posejali z ozimnimi žiti želimo pridelati čim več kakovostnega zrnja. Posebno to velja za pšenico, ker je cena pri odkupu odvisna od kakovosti. Tudi pri ostalih vrstah žit je pomembno, da je pridelek čim višji in kakovosten. Da bomo dosegli ta cilj pa je poleg naravnih danosti odvisno tudi dosledno izvajanje vseh priporočenih agrotehničnih ukrepov, med katere sodi izbor vrst in sort ozimnega žita. Izbor vrste in sort v glavnem narekujejo usmerjenost kmetije, kakovost razpoložljivih njiv in ne nazadnje ponudba oziroma povpraševanje po posameznih vrstah žita na trgu. .

Katero vrsto in sorto strnega žita bo izbral posamezni pridelovalec je odvisno od usmerjenosti kmetije, kakovosti razpoložljivih njiv in nenazadnje ponudba oziroma povpraševanja po posameznih vrstah žita na trgu. V zadnjem času, ko se pogosto pojavljajo suše pa je pomemben kriterij tudi odpornost oziroma tolerantnost vrst in sort proti suši.

Najbolj učinkovit ukrep proti suši je namakanje, ki ga pa v Sloveniji pri pridelovanju strnih žit ne izvajamo, zato se moramo posluževati preventivnih ukrepov, med katerimi je najbolj učinkovit pravilen izbor vrst in sort žit. Potrebe ozimnih žit po vodi od setve do vstopa v zimo so relativno majhne in tudi suša se pri nas v tem obdobju pojavi zelo redko. Na jesensko sušo sta najbolj občutljiva rž in ječmen, ker ti dve vrsti žita pretežno razraščata v tem obdobju. Na srečo se suša pri nas vtem obdobju ne pojavlja in ni tako usodna za uspeh pridelovanja. Največje potrebe po vodi imajo žita v obdobju od kolenčenja do klasenja, ko je prirast suhe snovi največji. Zaradi suše v tem obdobju je lahko izpad pridelka tudi do 80%. Pri nas suša pogosto nastopi ob klasenju, še pogosteje pa v obdobju nalivanja zrnja. Zaradi navedenih dejstev je to obdobje v naših rastihi najbolj kritično za pridelovanje žit. Običajno sušo spremljajo tudi visoke temperature, suh veter in nizka relativna zračna vlaga. Takšne razmere v času cvetenja vplivajo na slabšo oplodnjo in propad cvetov, v obdobju nalivanja pa je moteno premeščanje asimilatov iz listov in drugih delov rastlin v zrnje. Posledica tega je prisilno dozorevanje, predčasno odmiranje rastlin in drobno zrnje, kar se odrazi v nizkem pridelku in slabši kakovosti zrnja, predvsem hektolitrski masi. Za enkrat izrazito odpornih sort proti suši ni, čeprav so napor žlahtniteljev usmerjeni tudi v vzgojo sort, ki bi bile prilagodljive na vremenske strese kot je suša in visoke temperature.

Na sušo je med strnimi žiti najbolj odporen ječmen. Zelo racionalno rabi vodo, ima hitro dinamiko rasti in razvoja in praviloma dozori pred nastopom suše. Predvsem na lahkih tleh je pridelovanje ječmena zanesljivejše kot pridelovanje tritikale, pšenice ali ovsa. Na lahkih tleh dobro uspeva tudi rž, ker ima dobro razvite korenine in zaradi tega dobro kljubuje suši. Pridelovanje pšenice in tritikale na lahkih tleh ni priporočljivo. Če smo zaradi katerega koli razloga primorani pridelovati pšenico na takšnih tleh, za setev izberemo sorte s krajšo rastno dobo, ker imajo več možnosti, da se ognejo suši. Praviloma pa pšenico in tritikalo pridelujemo na srednje globokih in globokih tleh, ki imajo večjo sposobnost za zadrževanje vode.

Opis sort ozimnih žit za setev v letu 2018/19

Ponudba semena strnih žit je zelo široka. Posebno bogata je izbira semena sort pri ozimni pšenici in ječmenu. Da bi pridelovalcem pomagali pri odločitvi smo za ozimno pšenico, rž, ječmen in tritikalo pripravili izbor sort za letošnjo setev. Izbor temelji na večletnih rezultatih sortnih mikro in makro poskusov, kakor tudi na izkušnjah v široki pridelavi. Glavni kriteriji pri izboru so višina in kakovost pridelka, odpornost proti boleznim in poleganju. Posebno pozornost posvečamo pri izboru pšenice kakovostnim parametrom, katere upoštevajo pri odkupu pšenice. Na ceno pšenice vplivajo vsebnost beljakovin, padno število (Falling

number), sedimentacijska vrednost in hektolitrska masa. Vsebnost beljakovin je odvisna od sorte in intenzivnosti gnojenja z dušikom. Na vsebnost beljakovin posebno vpliva tretje dognojevanje, ki ga opravimo tik ali takoj po klasitvi. V tem obdobju je zaželeno, da prevladuje zmerno toplo in bolj suho vreme. Deževno vreme po polni zrelosti lahko občutno zniža vsebnost beljakovin v zrnju. Od vremenskih razmer v času od voščene zrelosti do žetve je odvisno tudi padno število, ki nam da informacijo o kakovosti škroba oziroma o delovanju encimov. Ti razgrajujejo škrob v različne sladkorje in s tem znižujejo padno število. Padno število se lahko zniža tudi, če v času nalivanja zrnja pride do prisilnega dozorevanja, nato pa nastopi deževno vreme. Zelo pomemben parameter kakovosti je sedimentacijska vrednost, ki je kazalec kakovosti beljakovin. Ta parameter je odvisen predvsem od sorte, povečano gnojenje z dušikom na višino sedimentacijske vrednosti vpliva samo pri sortah, ki imajo sposobnost izoblikovati kakovostne beljakovine.

Opis sort smo pripravili v obliki preglednice v kateri so navedene glavne lastnosti sort, ki so pomembne za pridelovanje. Kakovostni razredi pšenice so navedeni na osnovi parametrov, ki jih upoštevajo pri odkupu. Sorte so razdeljene na A, B1 in B2 kakovostno skupino. V tabeli so nekatere sorte glede kakovosti opredeljene z dvema razredoma. Na primer, če je sorta označena z B2/B1 pomeni, da ta sorta dosega praviloma B2, ob ugodnih vremenskih razmerah pa B1 kakovostni razred itd..

Sorte pšenice smo razdelili v tri skupine in sicer na sorte, ki jih priporočamo za pridelovanje na plitvih tleh, srednje globokih in globokih tleh. S to razdelitvijo smo želeli pridelovalcem olajšati izbor sort glede na razpoložljiva tla.

Nadaljnje informacije so vam na voljo pri avtorju prispevka, svetovalni službi in zastopnikih sort.

Andrej ZEMLJIČ
Kmetijski inštitut Slovenije